

Amsterdam, 18 december 2025

Betreft: Zienswijze van Laka, Greenpeace en WISE op de cNRD voor het PEH II

Stichting Laka, Stichting Greenpeace Nederland en Vereniging World Information Service on Energy maken graag gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de concept-Notitie Reikwijdte en Detailniveau (cNRD) en het participatieplan voor het Programma Energiehoofdstructuur (PEH) II. Indieners richten zich in het bijzonder op de onderdelen van het PEH die betrekking hebben op kernenergie, nucleaire infrastructuur en de ruimtelijke reserveringen die hieruit voortvloeien.

Zienswijze cNRD

Locatiekeuze kerncentrales

In de startnotitie wordt expliciet genoemd dat het PEH kansrijke locaties voor kerncentrales 3 en 4 zal verkennen, evenals vestigingscondities voor *Small Modular Reactors* (SMR's). Indieners van deze zienswijze maken bezwaar tegen:

- **Vooringenomenheid richting kernenergie:** Het aanwijzen van voorkeursgebieden voor kerncentrales in een vroeg stadium creëert een lock-in, terwijl de maatschappelijke discussie over kernenergie nog volop gaande is. Verder ondergraaft de zoektocht naar nieuwe voorkeursgebieden voor generatie-III kerncentrales het staande waarborgingsbeleid kernenergie.
- **Onvoldoende onderbouwing van noodzaak:** De startnotitie verwijst naar het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE), maar geeft geen transparante analyse *waarom* kernenergie noodzakelijk zou zijn naast hernieuwbare bronnen. Uit recente studies blijkt dat een systeem met kernenergie in ieder geval niet goedkoper is dan een systeem *z*onder kernenergie. Ook is nog veel onzeker over de ontwikkeling van de Nederlands industriële elektriciteitsvraag.

Nu een plan-MER niet is opgesteld voorafgaand aan het NPE, verzoeken indieners deze vraagstukken te behandelen in de plan-MER van het PEH.

Documentatie- en onderzoekscentrum kernenergie

- **Gebrek aan integrale veiligheidsanalyse:** Kernenergie brengt unieke risico's met zich mee (radioactief afval, proliferatie, externe veiligheid, strategische afhankelijkheden - specifiek voor de *front-* en *back end* van de splijstofketen). Deze worden niet expliciet genoemd in de reikwijdte van de Integrale Effectanalyse (IEA).
- **Rommelige bestuurlijke afstemming:** Een aantal provincies en gemeenten verkennt zelf of en waar SMR's kunnen worden ingepast. Wanneer een vergelijkbare verkenning nu ook in het PEH wordt gehouden, wordt het voor burgers en maatschappelijke organisaties onduidelijk welke verkenning precies welke merites kent. Zeker nu het Rijk aangeeft zelf geen initiatief te zullen nemen voor een SMR, vragen indieners zich af waartoe deze additionele verkenning zal dienen.

Eindberging radioactief afval in het PEH II

Zienswijze: Eindberging van radioactief afval is binnen de scope van het PEH gekomen, en dient daarom te worden onderzocht in de Plan-MER

Het PEH vormt het ruimtelijk kader voor projectbesluiten onder de Omgevingswet en is mer-plichtig omdat het richting geeft aan infrastructuur van nationaal belang. De SMB-richtlijn verplicht dat alle significante milieueffecten van een programma worden onderzocht. De eindberging van kernafval is een onlosmakelijk onderdeel van het nationale energiesysteem, onder andere gezien de opname van voorkeursgebieden voor kernenergie in het PEH II.

Al in 2010 stelde de regering vast dat, naast andere aspecten die na een principebesluit over de rol van kernenergie verdere uitwerking vereisen, het politiek en maatschappelijk wenselijk kan zijn om concrete stappen richting eindberging te zetten voordat vergunningen voor nieuwe kerncentrales worden verleend¹.

Tot vorig jaar was het beleid dat Nederland pas in het jaar 2100 een locatiekeuze voor een eindberging zou maken. In september 2024 heeft het Kabinet echter aangegeven dit jaartal los te laten. Het kabinetsstreven is nu om in het jaar 2050 een besluit te nemen over, onder meer, de locatiekeuze voor de eindberging van radioactief afval.

Het niet-meenemen van een mogelijke locatiekeuze voor eindberging in de Plan-MER PEH zou leiden tot een onvolledige beoordeling van milieueffecten:

1. Samenhang met kernenergie en robuuste keuzes

PEH II bevat strategische keuzes voor nucleair vermogen

Het programma onderzoekt aanvullende voorkeursgebieden voor kerncentrales en SMR's. Deze ontwikkeling genereert (hoog)radioactief afval waarvoor eindberging noodzakelijk is. Het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE) en de Ontwerp Nota Ruimte sturen op een robuust, toekomstbestendig energiesysteem. Zonder locatiekeuze voor eindberging ontbreekt

1 [Kamerstukken 2009-2010, 31510 nr. 40](#)

een cruciale schakel in de keten, waardoor de uitvoerbaarheid van nucleaire opties niet goed kan worden beoordeeld.

2. **Milieu- en ruimtelijke effecten moeten integraal worden beoordeeld**

Plan-MER vereist beoordeling van alle relevante milieuproblemen

Hoofdstuk 4 van de NRD stelt dat het thema milieu en ruimte, effecten op natuur, bodem, water, veiligheid en cultuurhistorie moet meenemen. Eindberging heeft significante impact op boven- en ondergrondse ruimte, waterhuishouding, veiligheid en cumulatie van effecten. Het niet opnemen van een mogelijke locatie zou een leemte in kennis creëren en de integrale effectanalyse incompleet maken.

3. **Lange termijn horizon en strategische planning**

PEH II kijkt expliciet naar 2050 en verder

Het programma werkt met scenario's en ruimtelijke reserveringen voor infrastructuur die in bijna alle scenario's nodig is (robuuste ontwikkelingen). Eindberging is een robuuste noodzaak: ongeacht de toekomstige energiemix zal er kernafval moeten worden geborgen. Het vroegtijdig reserveren van ruimte voorkomt toekomstige ruimtelijke conflicten.

Alternatieven en proportionaliteit

Het PEH moet volgens de Omgevingswet en het beginsel van zorgvuldige besluitvorming een volledige alternatievenafweging bevatten. Indieners constateren dat:

- de startnotitie vooral inzet op opschaling van kernenergie, zonder een scenario waarin kernenergie geheel ontbreekt;
- er geen analyse is van de totale kosten en risico's van kernafvalbeheer en de doorwerking naar een eindberging;
- de klimaatdoelen betaalbaar haalbaar zijn met een mix van hernieuwbare energie en flexibiliteitsopties (batterijen, demand response, opslag), zónder kernenergie.

Indieners verzoeken daarom om:

- een **nul-scenario zonder kernenergie** als volwaardig alternatief in de IEA;
- een **maatschappelijke kosten-batenanalyse** waarin ook externe kosten van kernenergie worden meegenomen (radioactief afval, veiligheid, verzekerbaarheid, backup, lock-in).

Planning ontmanteling kerncentrale Dodewaard

Voormalig kerncentrale Dodewaard is als ruimtelijke overblijfsel van grootschalige energieproductie onderdeel van het PEH. De aandelen van de GKN, de exploitant van Dodewaard, zijn vorig jaar door de Staat aangekocht en overgedragen aan kernafvalbeheerder COVRA. Op dit moment is het in Nederland niet meer toegestaan de ontmanteling van een kerncentrale met veertig jaar uit te stellen. De (planning van) de ontmanteling van kerncentrale Dodewaard, die nu is voorgenomen pas aan te vangen in 2045, dient daarom nu onderdeel te zijn van het Plan-MER onderzoek.

Ruimtelijke effecten uraniumverrijking bij Urenco

Nederland is met een vestiging van Urenco in Almelo een belangrijke Europese speler in de splijtstofketen. De ruimtelijke effecten (transport, eindberging verarmd uranium) dienen daarom in het Plan-MER te worden beoordeeld.

Meer afval → COVRA sneller vol

Op 23 januari 2024 besprak de ‘Werkgroep radioactief afval’ van de interdepartementale overlegstructuur voor nucleaire aangelegenheden onder het kopje “Ruimte” de strategie hoe moet worden opgegaan [sic] als nucleaire activiteiten worden opgeschaald, door bijvoorbeeld de bouw van meer nieuwe kerncentrales of SMR's. Men noteert: “*Meer afval → COVRA sneller vol, alvast kijken naar andere locatie.*”²

Indieners van deze zienswijze vinden het evident dat dit “kijken naar een andere COVRA-locatie” onderdeel moet zijn van de Plan-MER PEH.

Participatie en maatschappelijke inbreng

Het participatieplan beschrijft een breed scala aan bijeenkomsten en consultatiemomenten, maar:

- **Burgerparticipatie is marginaal:** De rol van burgers wordt beperkt tot informeren en raadplegen, terwijl kernenergie en eindberging een grote maatschappelijke impact heeft.
- **Geen specifieke aandacht voor kritische milieuorganisaties:** Milieuorganisaties worden niet expliciet genoemd als doelgroep. Onduidelijk is verder hoe van NGOs wordt verwacht goede inhoudelijke participatie op de lange termijn te kunnen volhouden.
- **Serious game voor jongeren** is een interessante vorm, maar mist inhoudelijke diepgang over de risico's van eindberging en kernenergie.

Indieners verzoeken daarom om:

- Een **aparte participatielijijn voor nucleaire onderwerpen**, inclusief (expert)sessies over radioactief afvalbeheer, veiligheid en alternatieven.
- **Volledige transparantie** over de criteria voor het aanwijzen van voorkeurslocaties voor kerncentrales en eindberging.

Conclusie en verzoek

Laka, Greenpeace WISE verzoeken het ministerie:

1. Om kernenergie niet als voorkeursoptie te behandelen voordat een transparante, integrale afweging heeft plaatsgevonden.
2. Om de reikwijdte van de IEA uit te breiden met:
 - Veiligheidsaspecten en risicoanalyse van nucleaire installaties.
 - Radioactief afvalbeheer en lange-termijncosten.
3. Om een scenario zonder kernenergie op te nemen in de alternatievenafweging.

² [Document 27](#), na een beslissing op bezwaar na een [Woo-besluit van 21 juni 2024](#) openbaar gemaakt op 10 december 2025

4. Om participatie op nucleaire onderwerpen te intensiveren en maatschappelijke organisaties actief te betrekken.

Hoogachtend,

Stichting Laka

Stichting Greenpeace Nederland

Vereniging World Information Service on Energy